

Utfordringer ved vannforsyningen i Norge

VA-dagene Midt-Norge 2023

*Aleksander Åsheim
ekspedisjonssjef, Riksrevisjonen*

Riksrevisjonen

- Stortingets største og eldste kontrollorgan
- Vi sjekker hvordan regjeringen og statsforvaltningen gjør jobben sin
- Ulike revisjonstyper

Riksrevisjonens visjon: *Revisjon til nytte for morgendagens samfunn*

Gi Stortinget informasjon og støtte til å ivareta **kontroll**funksjonen

Bidra til **forbedring** og fornyelse i forvaltningen

Valg av temaer for undersøkelser:

- Risiko, vesentlighet, aktualitet og relevans
- Ivareta overordnede samfunnshensyn
- Strategisk perspektiv på tvers av departementer og forvaltningsnivåer

Prioriterte revisjonsområder

- samfunnssikkerhet og beredskap
- forbedring av offentlig sektor, inkludert digitalisering
- omstillingene i samfunnet for å møte klimautfordringene
- ivaretagelse av sårbare grupper
- forhold som har særlig betydning for samfunnets ressurstilgang
- forhold som har særlig betydning for samfunnets ressursbruk

Myndighetenes arbeid med trygt drikkevann

Dokument 3:8 (2022–2023)

Målet med undersøkelsen

Vurdere om myndighetenes arbeid med å sikre innbyggerne trygt drikkevann er i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger

Vi har undersøkt

- Hvilket kunnskapsgrunnlag statlige myndigheter har for å kunne vurdere drikkevannskvaliteten
- Status og utvikling for de nasjonale målene om å redusere lekkasjer og å fornye ledningsnett
- Forhold i kommunene som påvirker fornyelse av ledningsnett for drikkevann
- Virkemidler statlige myndigheter benytter for å sikre trygt drikkevann

Hva har vi ikke undersøkt?

- Råvannskilder
- Vannbehandling
- Beredskap
- Sikkerhet ved vannverk

Metodisk tilnærming

- Dokumentanalyser
- Analyser av kvantitative data
- Spørreundersøkelse til kommuner
- Gjennomgang av tilsynssaker
- Intervjuer

Funn og konklusjoner

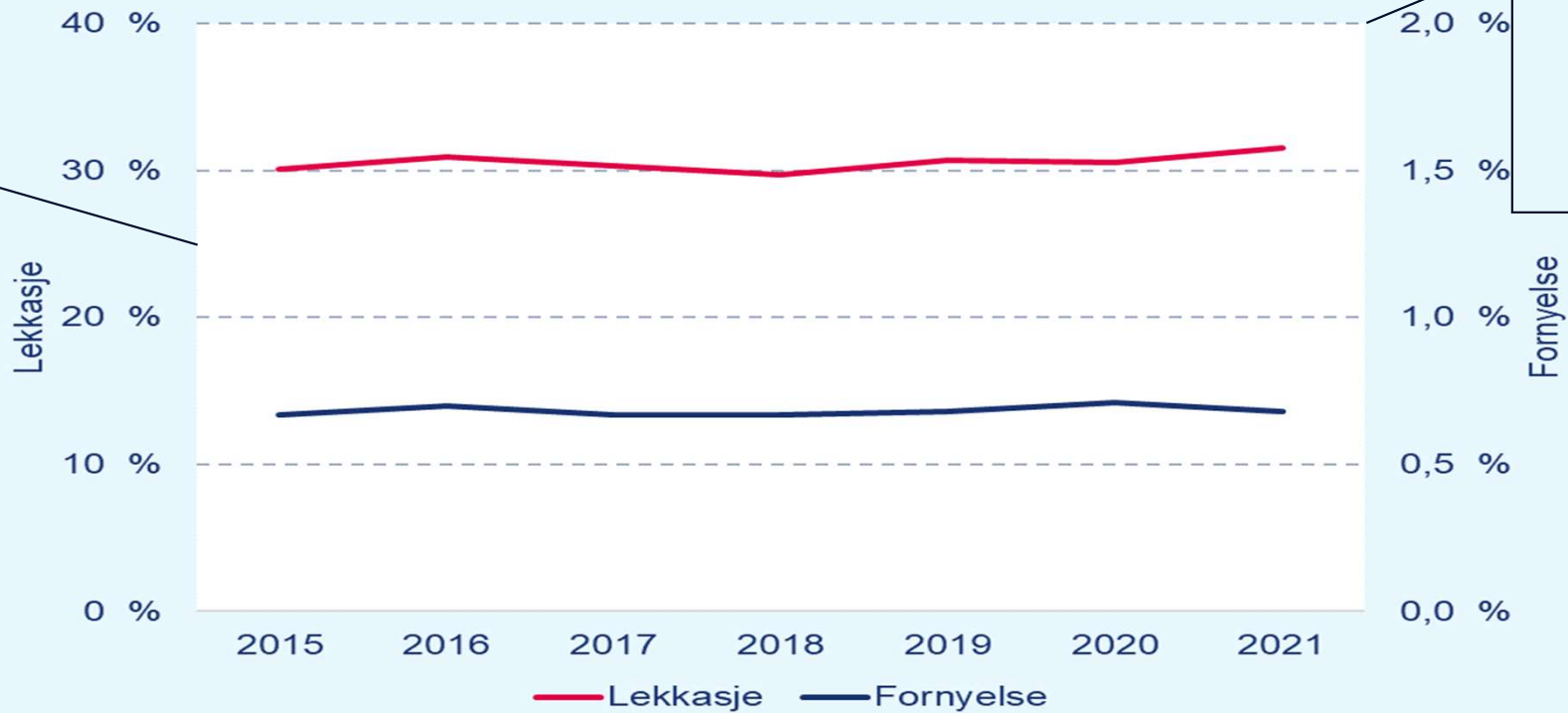
Konklusjon 1: Drikkevannet til de fleste innbyggerne er trygt, men det er begrensninger i statlige myndigheters kunnskapsgrunnlag

- Helsemyndighetenes kunnskapsgrunnlag for å kunne vurdere drikkevannskvaliteten er basert på vannverkens rapportering av vannprøver til Mattilsynet, jf. drikkevannsforskriften
- Noen begrensninger:
 - Farekartlegging og prøvetakingsplaner
 - Lite kunnskap om drikkevannskvaliteten i vannverk som forsyner færre enn 50 personer

Konklusjon 2: Nasjonale mål fra 2014 om å redusere lekkasjer og å fornye ledningsnett for drikkevann er ikke nådd

- Det nasjonale målet om at lekkasjer fra det enkelte vannledningsnett bør være mindre enn 25 prosent innen 2020 ble ikke nådd
 - Status: Gjennomsnittlig 30 prosent av det ferdig rensede drikkevannet lekker ut av vannledningene hvert år – ingen endring i 2015–2021
- Årlig utskiftning av vannledningsnett bør i gjennomsnitt være to prosent på nasjonalt nivå fram til 2035
 - Status: Gjennomsnittlig fornyelsesgrad for kommunale vannverk har ligget på omtrent 0,7 prosent per år i 2015–2021

Nasjonalt mål
Lekkasje
<
25%

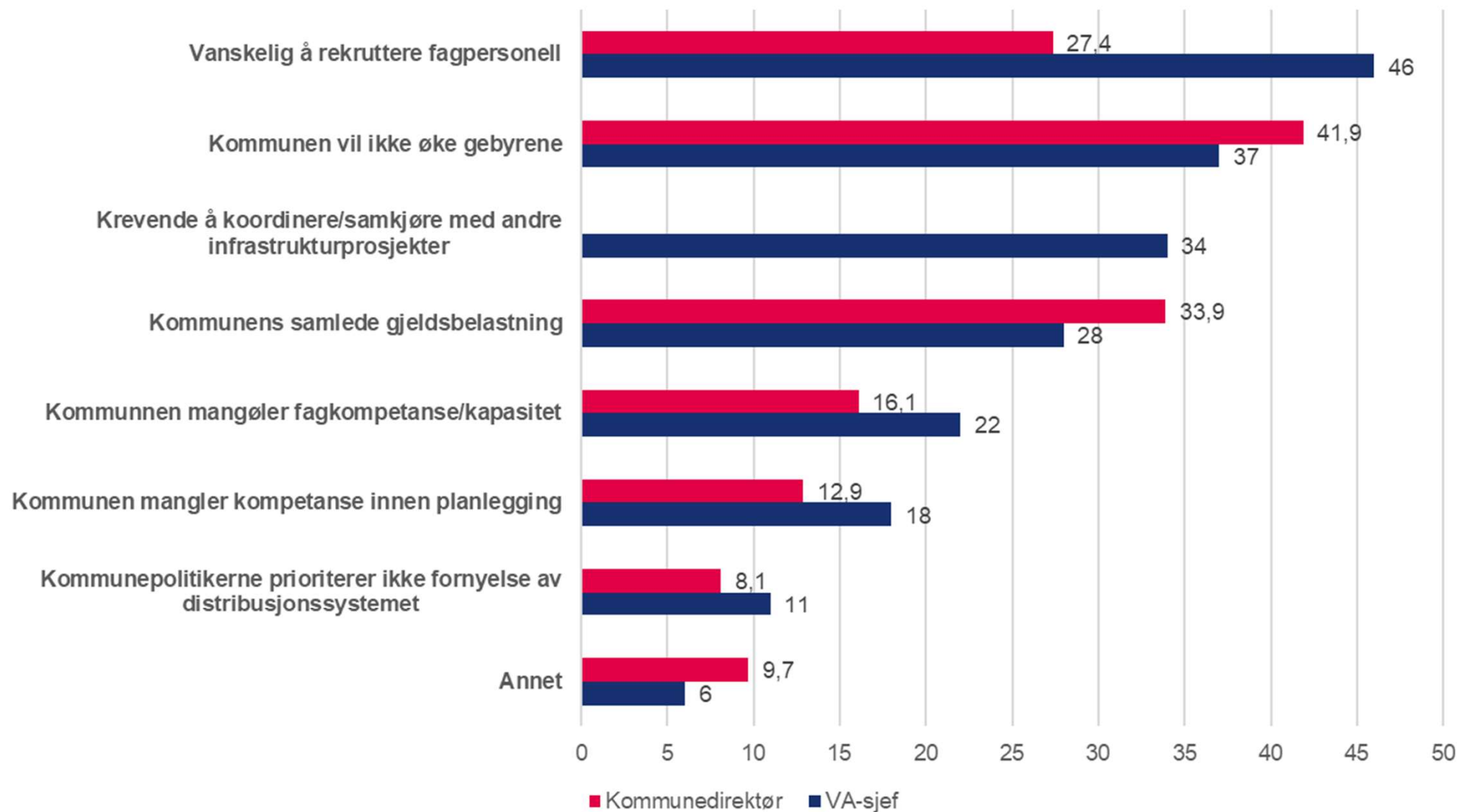

Nasjonalt mål
Fornyelse
>
2 %

Forhold i kommunene som påvirker fornyelsen av ledningsnett

- Kommunenes bruk av gebyrfinansiering til selvkost
- Kommunene har et stort kompetansebehov innen drikkevannsforsyningen
- Kommunestyrene får i varierende grad informasjon om tilstanden i drikkevannsforsyningen

Spørreundersøkelse til kommunene: Forhold som hindrer fornyelsen?

Kommunestyrene får i varierende grad informasjon om tilstanden i drikkevannsforsyningen

- En fjerdedel av kommunene har ikke noen plan for fornyelse av distribusjonssystemet.
- En tredjedel av kommunene har ikke behandlet noen hovedplan om drikkevannsforsyningen.
- Halvparten av kommunene har i stor/svært stor grad innarbeidet mål og tiltak i de overordnede kommuneplanene.
- Liten oppmerksomhet om temaet i rapportering på internkontroll og i kommunerevisjon.

Konklusjon 3: Samlet sett har ikke virkemidlene ført til en bedring i måloppnåelsen

- Finansieringsordningen – departementene har for lite kunnskap om hvordan kommunene bruker finansieringsordningen
- Drikkevannsforskriften er ikke innrettet for å nå målene om å redusere lekkasjer og å fornye vannledningsnett
- Tilsyn avdekker for øvrig mange avvik på drikkevannsområdet
- Mattilsynet gir god veiledning og har god dialog med vannverkene
- Teknologeutvikling, innovasjon og forskning

Konklusjon 4: Det har vært for lite samordning mellom involverte departementer

- Et komplekst forvaltningsområde
- Ingen formell interdepartemental gruppe for samordning av drikkevannsområdet i perioden 2014–2022
- Opplevde uklarheter i ansvarsfordelingen mellom Helse- og omsorgsdepartementet og Kommunal- og distriktsdepartementet

Konklusjon 5: Styringsinformasjonen er ikke tilstrekkelig og innhentes ikke på en effektiv måte

- Mattilsynets rapporteringsordning for vannverkene er ressurskrevende og gir ikke god nok datakvalitet
- De digitale verktøyene i Mattilsynet er lite egnet for analyseformål og oppfølging

Riksrevisjonens overordnede vurdering

Kritikkverdig

Det er kritikkverdig at det ikke er iverksatt tilstrekkelige virkemidler for å oppnå målene om å redusere lekkasjer og å fornye vannledningsnett

Anbefalinger

Riksrevisjonen anbefaler at Helse- og omsorgsdepartementet

- styrker virkemiddelbruken i form av informasjon, regelverk og tilsyn med videre, for i større grad å redusere lekkasjer og å øke fornyelsen av ledningsnett
- skaffer informasjon om hvordan kommuner bruker eksisterende finansieringsmodell for drikkevannstjenestene
- innretter regelverket for drikkevann slik at det i større grad bidrar til å redusere lekkasjer i ledningsnett

Riksrevisjonen anbefaler at Helse- og omsorgsdepartementet (forts.)

- sørger for bedre samordning mellom involverte departementer på drikkevannsområdet
- sørger for at styringsinformasjonen på drikkevannsområdet er tilstrekkelig og innhentes på en effektiv måte

Takk for oppmerksomheten

www.riksrevisjonen.no

